

11 Σεπτεμβρίου 2020

Σπιναλόγκα, το νησί των ξεχασμένων ψυχών

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

Τον Σεπτέμβριο του 1935, τα «Αθηναϊκά Νέα» δημοσιεύουν σε συνέχειες την αφήγηση του εμβληματικού χρονικογράφου του 20ου αιώνα, Παύλου Παλαιολόγου στη Σπιναλόγκα, το μικρό νησί που για δεκαετίες αποτέλεσε μία απάνθρωπη «αποθήκη ψυχών».

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΛΑΣΙΝ ΤΩΝ ΛΕΠΡΩΝ

ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΤΟΥ κ. Π. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Πρὸς τὸν βράχον τῆς, φρίκης.
'Εκεῖ ὅπου ἔπεσε ἡ θεϊκὴ ὀργὴ διὰ
τὴν παραμορφωσὴν ἀνθρώπινα πλά-
σματα ποῦ θὰ ὑπῆρξαν κάποτε καὶ
αὐτὰ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν
τοῦ δημιουργοῦ τῶν. Μάσκες τε-
ράτων τοὺς ἐφόρεσε τώρα. Ἀφήρε-
σε ἀπὸ μερικοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς
διὰ νὰ μὴ βλέπουν τὸ ἔργον τοῦ
ἐρροκάνισε εἰς ἄλλους τὰ χεῖλη
καὶ ἄφησε γυμνά τὰ κιτρινωμένα
δόντια διὰ νὰ μὴ γνωρίσουν τὸ

Καὶ ὁ οἶκτος ἀκόμη ὑποχωρεῖ ἐμ-
πρὸς εἰς τὸν τρόπον ποῦ ἐμπνέει
ἡ λέπρα. Οἱ αἰῶνες ὁλοὶ τὴν ἐτρό-
μαξαν. Οὔτε ἡ εὐλογία, οὔτε ἡ πα-
νώλης, οὔτε ἡ χολέρα τοὺς ἐφόβι-
σαν ὅσον αὐτῇ. Εἶνε ἡ πρώτη νό-
σος τῆς ὁποίας ἀπεμόνωσαν τὰ
θύματα. Ἡ δυσμορφία ποῦ προκα-
λεῖ ἐκίνησε τὸ δέος. Δὲν ὑπῆρξε
πόνος διὰ τὸν λεπρόν. Ὑπῆρξεν ἀ-
ποστροφή. Ἀπέστρεψαν τὸ πρόσω-
πον ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἐκρυψάν εἰς

μένος τῶν «Ἀθηναϊκῶν Νέων». Δὲν
λείπει, διὰ κάθε ἐνδεχόμενον καὶ
μικρὰ συνοδεία χωροφυλάκων. Τὸ
Κρητικὸν πέλαγος, ἀνήσυχον, μᾶς
λούζει μὲ τοὺς ἀφρούς του. Μιάμι-
σι ὥρα διαρκεῖ ὁ πλοῦς. Περνοῦ-
με κάτω ἀπὸ δάση χαρουπιῶν. Πα-
ραπλέομεν τὰ εἰρεπία τῆς ἀρχαίας
Ὀλοῦντος, τὰς ἀλυκάς ποῦ τροφο-
δοτοῦν ὅλην τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ
ἄλας τῶν, τὸν πανύψηλον βράχον
τὸν μόνον εἰς τὸν κόσμον — μᾶς

«ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΝΕΑ», 9.9.1935, Ιστορικό Αρχείο «ΤΟ ΒΗΜΑ» & «ΤΑ ΝΕΑ»

Ήταν ο τόπος εξορίας ὅσων προσβάλλονταν ἀπὸ λέπρα. Ο Παλαιολόγος συνόδευε

την αποστολή του τότε υφυπουργού Υγείας, Ιωάννη Νικολίτσα, σε μια σπάνια ιστορική στιγμή, δημόσιας επίσημης επίσκεψης πάνω στο μικρό νησί – λεπροκομείο.

Η Σπιναλόγκα βρισκόταν από τον 13ο αιώνα υπό την κατοχή των Ενετών, οι οποίοι στα μέσα του 16ου αιώνα έχτισαν σε αυτήν ένα απόρθητο φρούριο.

Το 1905 με απόφαση της Κρητικής Πολιτείας, άρχισε να χρησιμοποιείται ως τόπος εγκλεισμού των λεπρών, αρχικά της Κρήτης και μετά την ένωση με την Ελλάδα, το 1913, όλης της χώρας.

Ακριβώς 85 χρόνια μετά, η αφήγηση του Παλαιολόγου μάς μεταφέρει σήμερα στον τόπο εκείνον του μαρτυρίου.

«Δεν πλησιάζει κανείς εύκολα την Σπιναλόγκα. Μακρά και επίπονος είναι η διαδρομή. Δρόμος ανώμαλος, μισοκατεστραμμένος με κορδέλλες ατελείωτες που συνεχίζεται επί δυόμισυ ώρες από το Ηράκλειον έως τον Αγ. Νικόλαον. (...) Τίποτα δεν ημπορεί να απομακρύνει από τα μάτια μας την εικόνα που μας περιμένει. Καθείς την έχει σχηματίσει κατά τον τρόπον του. Γιατί να μην είμεθα ειλικρινείς; Και ο οίκτος ακόμη υποχωρεί εμπρός εις τον τρόμον που εμπνέει η λέπρα. (...)

»Είναι η πρώτη νόσος της οποίας απεμόνωσαν τα θύματα. Η δυσμορφία που προκαλεί εκίνησε το δέος. Δεν υπήρξε πόνος δια τον λεπρόν. Υπήρξεν αποστροφή. (...) Τον απέβαλαν από την κοινωνίαν των ανθρώπων. (...) Υπήρξαν περίοδοι που τον έκαψαν. Του εκρέμασαν κουδούνια διά ν' απομακρύνωνται οι υγιείς εις τον

ήχον των. (...) Κατάρρα είναι η λέπρα. Και την κατάραν δεν την πλησιάζουν οι άνθρωποι»

Η αποστολή των επισκεπτών πλησιάζει στην Σπιναλόγκα.

«Εις το λιμανάκι του Αγίου Νικολάου μάς περιμένει το βενζινόπλοιο που θα μας μεταφέρει εις την Σπιναλόγκα (...) Παρά πέρα ο οικισμός της Πλάκας, ο πλησιέστερος προς την Σπιναλόγκαν. Εδώ παραμένει το προσωπικόν του λεπροκομείου. Οι ολίγοι κάτοικοί του αποζούν από την εκμετάλλευση των λεπρών. (...) Και το νησί της κολάσεως διακρίνεται ολοκάθαρα (...) Μια μαύρη τελεία αγκυροβολημένη μεταξύ της Πλάκας και της νησίδος Κολοκύθας. (...) Εφθάσαμεν. Ο υπουργός πρώτος πατεί το πόδι εις το νησί της λέπρας. Τον ακολουθούμε σιωπηλοί. Εις την πύλην του φρουρίου συνωστίζονται οι τριακόσιοι λεπροί.»

Η πύλη στο φρούριο της Σπιναλόγκας, Ιστορικό Αρχείο «ΤΟ ΒΗΜΑ» & «ΤΑ ΝΕΑ»

«Ανοίξτε τόπο!»

«'Ανοίξτε τόπο!' Φωνάζουν οι ίδιοι οι λεπροί. Ξέρουν ότι γεννούν την φρίκην και συγκεντρωμένοι καθώς είναι προ της πύλης του κάστρου, ανοίγουν ένα στενόν διάδρομον διά να περάσουν οι επισκέπται των. (...) Το θέαμα ξεπερνά τα όρια της φαντασίας. Είχαμε σχηματίση μια εικόνα κολάσεως. Ήτο παράδεισος η κολάσις εκείνη εμπρός εις το θέαμα που αντικρύζομεν. Ο Ντάντε βιάσθηκε πολύ. Δεν είδε τίποτε. Έγραψε την «Κόλασί» του χωρίς να γνωρίση την Σπιναλόγκα (...)

»Πρόσωπα πρισμένα, άλλα με πλάκες κόκκινες με πληγές ανοιγμένες. Πρόσωπα τυλιγμένα σε επιδέσμους με βρωμισμένα βαμβάκια, που μόλις αφήνουν να φαίνονται δυό σβυσμένα μάτια, ή μια μύτη που αρχίζει κι αυτή να παραμορφώνεται. Και όλοι χωρίς φρύδια (...) Πολλοί φορούν μαύρα γυαλιά. Τους έχει κτυπήσει η αρρώστεια στα μάτια. Όσους δεν τύφλωσε ακόμη, τους τυφλώνει σιγά-σιγά. (...) Άλλων φαγώθηκαν τα πόδια. Σύρονται με δεκανίκια. Όταν δε η λέπρα έχει ρημάξει πόδια και χέρια, μένουν καθηλωμένοι στις πόρτες τους και βογγούν».

Ο Νικολίτσας απευθύνεται στους κάτοικους – τρόφιμους.

« – Ο σκοπός μου που ήρθα εδώ είναι να λύσω τα ζητήματά σας...

Μια βοή των διακόπτει:

– Σαπίζουμε, λίγο – λίγο.

– Θα προσπαθήσω να σας συγκεντρώσω σε ένα άλλο μέρος. Να σας κάμω χωριό, ναχετε το σπίτι σας, το σχολείο σας, τον κήπο σας...

– Χώμα και νερό θέλουμε! Διακόπτουν οι λεπροί.

Πάρτε μας από δω και θα πεθάνουμε ευχαριστημένοι!

Να πεθάνουν ευχαριστημένοι. Αυτό ζητούν; Να γιατρευθούν; Το ξέρουν. Θεραπεία δεν υπάρχει. (...) Σπαράζει την ψυχή. Υπάρχουν λοιπόν σε μια γωνιά ελληνικής γης άνθρωποι που συνώψισαν τον κατάλογο των αιτημάτων τους σε δυό μόνο λέξεις: 'Νερό και χώμα'. Και κανείς δεν βρέθηκε ακόμη να τους δώσει ούτε το ένα, ούτε το άλλο».

Ο χρονικογράφος, Πάυλος Παλαιολόγος

«Κάποτε κοιταζόμουν κι εγώ»

Οι επισκέπτες μπαίνουν στο δωμάτιο ενός ζεύγους λεπρών.

«Ποσή νοικοκυρωσύνη μέσα σ' αυτή την καμαρούλα (...)Εικόνες αγίων σε μια γωνιά και εις τους τοίχους φωτογραφίες φίλων που βρίσκονται «έξω στον κόσμο» και ούτε τους γράφουν, ούτε τολμούν ν' ανοίξουν τα γράμματα που αυτοί τους στέλνουν. Ένας καθρέφτης και μερικά στοιχειώδη σύνεργα καλλωπισμού στο τραπέζι.

- Έτσι για να θυμόμαστε το σπίτι μας, εξηγεί ο άνδρας.

Η γυναίκα ρίχνει μια φευγαλέα ματιά στον καθρέπτη της. Και με τη λέπρα γυναίκα είναι.

- Κάποτε κυτταζόμουν κι εγώ χωρίς να τρομάζω...Και κυττάζει με τα λάγνα μάτια της λεπρής, σαν να ζητή αναδρομικώς τον φόρο - θαυμασμού προς την ωμορφιά που έχει σπαραχθή από την αρρώστεια.»

Εἰς τό περιδῶριον τῆς ζωῆς

Εἰς τὴν ΚΟΛΑΣΙΝ ΤΩΝ ΛΕΠΡΩΝ

Η ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΤΟΥ Κ. Π. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

3

Ὁ ἔρωτισμός. Εἶνε τὸ ἀκόρεστον πάθος τῶν λεπτῶν. Τους κρατεῖ αἰχμαλώτους τοῦ, τοὺς τυραννεῖ, τοὺς ὀδεῖ ἐνίοτε εἰς πράξεις μισέρους.

Γέννημα τῆς ἀρρώστιας, γέννημα τῆς ἀνίας, γέννημα τῆς ἀπογνώσεως. Ἀγίζουν τὸ πάθος νὰ τοὺς κυριεύσῃ. Γατὶ νὰ τὸ συγκρατήσουν. Τὶ ἔχουν νὰ φοβηθοῦν. Τὶ ἔχουν νὰ ἐλπίσουν;

Μιά χαρὰ τοὺς μένει: ἡ γυναίκα. Τὸ ἐνστικτὸν τῶν ἀρρώστων τῆς Σπιναλόγκας δὲν ἔχει χαλινῶν. Φραγμοὶ κοινωνικοὶ, φραγμοὶ ἠθικοὶ, αὐτοκυριαρχία, προφύλαξις, αὐτὸ ποὺ λέγεται σβῆς εἰς τὸν ἔξω κόσμον, εἶνε λέξεις ποὺ χάνουν τὴν ἐννοίαν των εἰς τὸν τόπον τῆς καλῆς.

Ποῖός θά ἔχῃ τὸ θάρρος ν' ἀπαγγεῖλῃ κατηγορητήριον; Εἶνε ἡ ἀντιδικότης ποὺ δὲν ἐξεγείρει, ὁ κυνισμός, ὁ ὁποῖος ἀντὶ ἀγανακτήσεως προκαλεῖ τὴν συμπίνοια.

Νερὸ δὲν ἔχουν, χῶμα δὲν ἔχουν. Τους λείπει ἡ παρηγορία μιᾶς γλάστρας, ἡ ἑλπίς μιᾶς καλλιτέρας αἰσῆν. Τους λείπει — τὸ σπουδαιότερον — ἡ ἀπασχόλησις. Δὲν ἔχουν νὰ κίησιν τίποτε. Κόθωνται διημερὶς ἔξω ἀπὸ τίς πόρτες τοὺς μὲ σταυρωμένα τὰ χεῖρα καὶ περιμένον. Περιμένουν τὸν θάνατον.

Τὶ τοὺς μένει; Ἡ γυναίκα. Ἡ λεπρὴ γυναίκα. Ἐσυνήθισαν εἰς τὴν δυσμορφίαν. Μέσα εἰς τὴν ἀτμόσφαιράν της ζοῦν. Εἶνε ἡ φυσικὴ των κατὰστασις.

Κάθε φορὰ ποὺ μία νεόφερτη λεπρὴ ὀδηγεῖται εἰς τὸν μαῦρον βράχον, ἀρχίζει ἀγῶν διὰ τὴν κατὰκτησιν της. Ἀγῶν ἀγῶνος ποὺ φθάσει κάποτε μέχρις αἵματος.

Εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον μὲς ἀφ' ὧνται — πρόκειται δὲ περὶ γεγονότος — τὴν τραγυδίαν μιᾶς νεαρᾶς δασκάλας ἀπὸ τὰ Ρέθυμνον. Ἐπάνω εἰς τὴν ἀνάσιν τῆς πρώτης νεότητος της τὴν προσέβαλεν ἡ λέπρα. Τὰ παρῶντα της δὲν εἶνε

νεότης ἐπάνω εἰς τὰ μουράγια τῶν Ἐνέων.

Ἀφ' ὧνται... καὶ τί δὲν ἀφ' ὧνται. Ἡ φαντασία συνεπλήρωσε τὰ ἐκτὸς τῆς πραγματικότητος καὶ ἐδημιουργήθη μία δολιχέρη σεξουαλικὴ φιλολογία γύρω εἰς τὴν λέπραν.

Διακρίνεται οὐκ ἀδελφοί, Ἐλ-

Αἱ συνθήκαι οὐκ τὰς ὁποίας εὐρίσκονται, ἐκεῖ οἱ πάσχοντες δὲν εὐνοοῦν πάντοτε τοὺς νομίμους γάμους. Ὑπάρχουν λεπροὶ καὶ λεπροὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἡ πάθος ἐξελήλυθε μετὰ τὸν γάμον καὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀποσταθῶν ἀπὸ τοὺς συντρόφους των. Χρεάζεται μετὰ-ἡ προσήλωσις εἰς

ἀκόμη συζυγίων. Μὲς ὁμίλησαν περὶ καινοκτισμοῦς ἀκόμη.

Ἐξ ἄλλου τὸ ἐμπόριον τῆς σαρκὸς δὲν δίνει ἀνεκμετάλλευσιν τὴν Σπιναλόγκα. Ριφκινδύνη καθὼς εἶνε ἀνιβαίνει εἰς τοὺς βράχους τῆς ὑπὸ διάφορα προσήλωματα. Πτωχεὺς γυναῖκες ἀποσταθεύουσιν χήρες ποὺ ἔχουν τόσο πολὺ ἐλπίσιν μετὰ τὴν λέπρα ὥστε ἀποφασίζον νὰ διαπραγματεύων ἀπὸ τὴν Πλόκα, ἡ ὁποία εἶνε τὸ πληροτέρον σημεῖον τῆς ἀκτῆς, καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι κάποιο μικροεμπόριον ἔχουν νὰ πωλήσουν, πωλοῦν ὅσο-ὅσο μέσα εἰς τῆς ρωγμῆς τῶν βράχων τὰ κάλλη των εἰς τοὺς διψασμένους ἀνθρώπους.

Ἀς κατεβῶμεν τὴν σκάλαν. Τὸ ἀκόρεστον ἔρωτικόν πάθος τοῦ λεπτῷ θά ἡμποροῦσε νὰ τροφοδοτῇ μακροχρόνιον ανθρωπιστικὸν ἀνάγνωσμα. Εἶνε ὅμως περισσότερο ἀνθρώπινον νὰ μὴ ἐπιτηδύμεν μέσα εἰς τὸν κοῖτινα τοῦ λεπτῷ, πίσω ἀπὸ τὰ τεῖχη, εἰς κάθε ἐρημικὴν γυνίαν ὅπου ἀποχαλινωμένος ὁ πάθος ἐκαστὸ μετὰ τὴν λύσιν, καταλύει θεῖους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, ἐξευτελίζει τὴν ντροπὴ καὶ μηχανεῖται χιλίους τρόπους διὰ νὰ κορεσθῇ.

ΟΟΟΟΟ

Ὀμίλησαμεν διὰ τὴν χαλαρότητα τῶν ἡδῶν ποὺ γεννᾷ ὁ παθολογικὸς ἔρωτισμός τῶν λεπτῶν. Μέσα εἰς τὴν ἀπαισίαν ὅμως αὐτὴν ἡ ὁποία τσαλακώνει τὴν ἐννοίαν τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρεπείας ὑπάρχει μία ἄλλη πτυχὴ. Τὸ φανερῶμα τῆς γυναίκας μετὰ τὰ πτερά τοῦ ἀγγέλου. Τῆς γυναίκας τοῦ πόνου καὶ τοῦ ἔλεους. Αὐτῆς τῆς ὁποίας ἡ ἀφοσίωσις ἀνιβαίνει πρὸς τὸ θεόν.

Μὲς ὁμίλησαν περὶ γυναικῶν ποὺ ἐμβολισθήσαν μετὰ λέπραν διὰ νὰ μὴ χωρισθοῦν ἀπὸ τὸν προσβληθέντα σύζυγον. Δὲν τὸ ἐξηγήσαμεν. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἐβλαβήσαμεν καὶ ἐπιστεῖσαμεν εἶνε ἡ γυναίκα ἡ ὁποία, χωρὶς νὰ πάσχῃ ἀκόρεσθαι τὸν ἄνδρα της εἰς τὴν ἐξέρισιν του. Καὶ δὲν εἶνε αὕτη μία, αὕτη ἡδῶ.

Λεπρὴ γυναίκα τῆς Σπιναλόγκας

ἡθικὰ καὶ ἔξω, ἐπισκέφθησαν κατὰ καιροὺς τὴν νῆσον τῶν λεπτῶν. Εἰς τοὺς περισσότερους ἐπικράτησεν ἡ φιλολογικὴ τῶν διαθέσεων. Θὰ προσπαθώμεν νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ρεπορτάζ. Νὰ δώσωμεν μίαν εἰκόνα, μὴ ἀβυσσὸν μένιν τῆς πραγματικότητος, ὅσο μᾶς ἦτο δυνατόν ν' ἀντιληφθῶμεν τὴν πραγματικότητα αὐτὴν εἰς μί-

τούς τύπους διὰ νὰ ἐνδιαφεροῦν εἰς τὴν θέσιν ποὺ εὐρίσκονται διὰ τὴν τακτοποίησιν τῆς κοινωνικῆς των καταστάσεως. Διαζύγιον; Τὶ τοὺς χρεάζεται; Μήπως πρόκειται νὰ διεκδικήσῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἑλπίσιν δικαίωματα ἐπὶ τῆς συζυγικῆς πίστεως τῶν λεπτῶν; Ἐνώνονται λοιπὸν εἰς γάμους ἐλευθέρους. Δὲν ἀποτελοῦν ἐν τοῦτοις αὐτοῖς

«ΑΘΗΝΑΙΚΑ ΝΕΑ», 11.9.1935, Ἱστορικό Ἀρχεῖο «ΤΟ ΒΗΜΑ» & «ΤΑ ΝΕΑ»

Παρά τὴν κατάστασιν τῆς υγείας τους, οἱ ἐγκλειστοὶ στὴν Σπιναλόγκα, μέσα σε ἄθλιες συνθήκες συνεχίζουν νὰ εἶναι γαντζωμένοι στὴ ζωὴ.

«Εἰς τὸν ἱερέαν των λεπτῶν δίδεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν ἡ ευκαιρία νὰ εὐλογῇ τας ἐνώσεις των. Φοροῦν τότε τὰ καλά τους, συγκεντρώνονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, γίνεται ἡ τελετὴ, ανταλλάσσονται χειραψαὶ καὶ κουρδίζεται τὸ γραμμόφωνον εἰς τὸ καφενεῖον Ἀναψυχή. (...) Ὑπάρχουν ζεύγη λεπτῶν ποὺ διατηροῦν με εὐλάβειαν τοὺς συζυγικοὺς δεσμούς. Προσήλωσις δυσχερεστάτη εἰς ἓνα τόπον ὅπου ὁ πυρετός καὶ ἡ φαντασία ἐξάπτουν τὰ πάθη. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα εἰς τὰ ὁποῖα ἡ χαλαρότης φθάνει εἰς βαθμὸν τρομακτικόν. Μας ὁμίλησαν περὶ τριγώνων, περὶ τετραγώνων καὶ πολυγώνων ἀκόμη συζυγικῶν (...) Μέσα εἰς τὴν ἀπαθλίωσιν ὅμως αὐτὴν ἡ ὁποία τσαλακώνει τὴν ἐννοίαν τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρεπείας ὑπάρχει μία

άλλη πτυχή. (...) Της γυναίκας του πόνου και του ελέους. (...) Εκείνο που είδαμεν και πιστεύσαμεν είναι η γυναίκα η οποία, χωρίς να πάσχει ηκολούθησε τον άνδρα της εις την εξορίαν του. Πέντε τέτοιες γυναίκες μας έδειξαν. Έχουν την απλότητα όλων των μεγάλων ηρωίδων»

Τα παιδιά

«Ένα ολόξανθο κοριτσάκι έως οκτώ ετών. Καθαρό, περιποιημένο με χρυσά μαλλάκια ριχμένα πίσω. Κανένα σημείον λέπρας, ούτε εις το πρόσωπο, ούτε εις τα χέρια. Διαυγέστατα τα μάτια του, ολοκάθαρα τα γαμπάκια του. Άρρωστο κι αυτό:

– Δεν είμαι ακόμη.

Και το λέγει με τόση απλότητα αυτό το «ακόμη» σαν να λέγη ότι δεν έβγαλε τα δοντάκια του. Δεν είναι ακόμη, αλλά θα γίνη. Το περιμένει σαν αναπόδραστο. (...) Έξη παιδιά την στιγμή αυτή ζουν επάνω στον βράχο. Τα δύο θηλάζουν το γάλα των λεπρών τους μητέρων, Τα άλλα γυρίζουν ανάμεσα στις πέτρες και περιμένουν. Περιμένουν να γίνουν κι αυτά λεπρά.

Η ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΤΟΥ Κ. Π. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

4

Μιάς τὸ ἔλεγαν καὶ δὲν τὸ πι-
στεύουν. Παιδιά στὴ Σπιναλόγκα!
Τὰ εἶδαν μὲ τὰ μάτια μας. Κυ-
κλοφοροῦσαν μέσα εἰς τὸ πλῆθος
τῶν λεπρῶν καὶ ἐκτίναξαν μὲ πε-
ρήφεια τοὺς ἔξωτους ποὺ ἐισαγό-
ναι.

Δὲν εἶνε ἀκόμη...

πτόντο τὸ νηρὶ τους. Ἐκυλόντο ἀ-
διάφορα ἀνάμεσα στοὺς ἀρρώ-
στους, ἰδιόχοντο τὰ χάρσα τους, ἀ-
κωβαστρίβαιναν ἀμέριμνα. Ἐπαθη-
γούριζαν τὴν ἐξαιρετικὴν κίνησιν
ποὺ παρουσιαζέτην ἡμέραν ἐκεῖ-
νην ὁ βράχος.

Ἐνεα ἀλλόθεν κορυφαὶ ἐως ὀ-
κτώ ἐτώα. Καθάρῃ, περιποιημένῃ,
μὲ χρυσὴ μαλλάρια ραγμένα πίσω.
Κανένα σημεῖον λέπρας οὔτε εἰς
τὸ πρόσωπον, οὔτε εἰς τὰ χέρια.
Δουλοῦνται τὰ μάτια τους, ὁλο-
κόσμηται τὰ γαμπάκια τους.

Ἀρρωστο κι αὐτό;

— Δὲν εἰμαι ἀκόμη.

Καὶ τὸ λέγει μὲ τόση ἀπόλαση

πὺλτὸ «ἀκούει» ὅταν νὰ λέγῃ ὅτι

καὶ νῦν ποὺ ἡ ὑπαρξὶς αὐτῆς ἐ-
ρρισκεται εἰς τὴν ἀσθένειαν, δὲν βλέ-
πει τὴν ζωὴν παρὰ ὡς λήπραν, ὡς
δυσμορφὴν καὶ ὡς δυσοσμίαν.

Δὲν εἶδε τίποτε, ἐν ἔλπει τίποτε.
Τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν λέπραν. Εἶνε ἡ
παραμορφωμένη τῆς ἀσθένειας. Μό-
νο νὰ χυμωλεῖ ἔλπει. Ποιὸς τοῦ

ἐπαιθετὸ νὰ γελᾷ μέ-
σα εἰς τὴν ἄσθιν.

— Ἐρεῖς γράμ-
μηται.

— Ποῦς νὰ μοῦ
τὸ ὑδρῖ.

Τίποτε δὲν τοῦ
ἔδειξε ἡ ζωὴ. Βλέ-
πει ἀπὸ μακριὰ τὸν
κόσμον. Τὰ δέν-
δρα, τὸ χῶμα, κα-
νένα πανάκι καρ-
βου. Κρατᾷ καὶ
μὴ κοῦκλα. Ποῦ
ἐκπλαγχνικὸ χέ-
ρι νὰ τὴν ἐστειλῇ
ὡς ἐκεῖ κάτω; Ἐ-
χει λεπρῶς καὶ αὐ-
τὴ ἀπὸ τὴν πολ-
λὴ χορσὶ. Θυγού-
θησαν τὰ μαλλιά
της, ἀχῦρα βγαί-
νουν ἀπ' τὰ μπρά-
τσα της.

Μιά ἐλπίδα θερ-
μαίνει τὴν μικροῦ-
λα τῆς Σπιναλόγ-
κας. Νὰ τῆς πα-
ρουν μιὰ μέρα ἀ-
δεια, νὰ τὴν βάλ-
ουν στὴν βεζιζία
καὶ νὰ τὴν παρό-
ρουν στὸν Ἅγιον
Νικόλαον. Θὰ γνω-
ρίσῃ τότε ἐπὶ μι-
αν ὁλόκληρη ἡμέ-
ρα τὴν μετὰ τὴν
ζωὴ τοῦ ἀλλοῦ
κόσμου καὶ θὰ γυ-
ρίσῃ πάλι τὸ βρά-
δυ στὸ βράχο τῆς
γῆς νὰ τὴν πό-
σει.

Ροῦν οἱ λεπροὶ στὰ γόνατα, νὰ τῆς
χαϊδέψουν τὰ μαλλάρια καὶ νὰ τὴν
ριπτήσουν.

— Πές μας τα λοιπὸν, Χρυσούλα,

τί εἶδες ἐκεῖ ποὺ πηγαί;

Ἐλθὲν παῖδιά τὴν στιγμὴ αὐτὴ
ζοῦν ἐπάνω στὸν βράχον. Τὰ δύο
θηλάζουν τὸ γάλα τῶν λεπρῶν
τους μητέρων. Τὰ ἄλλα γυρίζουν
ἀνάμεσα στὶς πέτρες καὶ περιμέ-
νουν. Περιμένουν νὰ γίνουν κι αὐ-
τὰ λεπροὶ. Νὰ ἴδουν τὴ σάρκα τους
σκαθιστὰ νὰ ροδίζῃ, νὰ μελανοί-
ζῃ, νὰ παραμορφώνται τὸ μοντρο-
νι τους καὶ νὰ παθαίνουν γεμάτα
πληγές, ὅπως θὰ πεθάνῃ ἡ μητέ-
ρα τους, ὅπως θὰ πεθάνῃ ὁ πατέ-
ρας τους.

γίνουν. Ἄν τὰ ἀπεμάκρυναν ἐν-
καίρως θὰ τὸ ζούσαν. Τὰ δαίνουν
ὅμως εἰς τὴν κόλπον. Ἡ συνεχὴς
ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ ἀ-
τμωσάρα μέσα εἰς τὴν ὁποίαν
ζοῦν, ἡ ἑλληνικὴ κατὴ πρόνοιας, τὰ
ἔχει καταδικασμένα.

Τρεῖς-τέσσαρες τοκετοὶ γίνονται

ἐκαστὸν χρόνον εἰς

τὴν Σπιναλόγκα.

Μετά τὴν ἡμε-
ρὴν ἀλκιμῶς, μὲν

καὶ ἀπὸ τὰ παιδιὰ

αὐτὰ στέλλονται

πρὸς ἑλπίσιν εἰς

τὸ νοσοκομεῖον

Συγγρού. Ἐάν

δὲν ἔχουν προσ-

βλήθῃ εἰσάγονται

εἰς ὁρσαντροφεί-
α.

Ἄλλως, ἐάν

εἶνε ὁρσας, ἡ ἑ-

χουν ἔχῃ λέπραν,

ἔπειτα τρέφουν εἰς

τὴν Σπιναλόγκα,

ἀπὸ τὴν ὁποίαν

ποτὲ πᾶ δὲν θὰ

φύγουν.

Νομίζετε ὅτι καὶ

οἱ λεπροὶ, τῶν ὁ-

ποίων τὰ παιδιὰ

ἔχουν διασωθῇ καὶ

εὐρίσκονται γερὰ

μετὰ τὸ τὸν ὁλο-

κον ἀνθρώπων, εἰ-

νε εὐχάριστοι μὲν

ἀπὸ τὴν τύχην

αὐτῶν; Τὰ βέβαιον

εἶναι τὸ τοῦτο. Ἄν

ἦσαν δυνατόν νὰ

τὰ ἐξαναπαρίσταν

εἰς τὸ λεπροκο-

μεῖον καὶ νὰ τὰ

ἔχουν μαζί μὲ τὰ

ἄλλα παῖδιά...

Ἐνας μετῃλθὲν

λεπρὸς μὲ μαύρα

γυαλιά — ἔχει ἀρ-

χίσιν νὰ χάνῃ τὰ

μάτια του — ἀπὸ

τὴν ὥρα ποὺ πατήσαμε τὸ πόδι στὴ

Σπιναλόγκα μὲς πῆρε ἐπιμόνως ἀ-

πὸ πίσω γὰρ νὰ ἰκετεύσῃ νὰ με-

ταβῇ εἰς τὸν ὁποῖον νὰ δι-

σπῇ εἰς τὸν μεταστροφὴν τοῦ παιδιοῦ

αὐτοῦ ἀπὸ τὸ ὁρσαντροφείον τῆς

Σπίνης. Ἄν εἶνε ἀδύνατον νὰ τὸ

ἔχῃ κοντὰ του, στέργει νὰ τὸ κλεί-

σῃ εἰς τὸ ὁρσαντροφείον τοῦ Ἡ-

ρακλείου ἢ τῆς Νεαπόλεως ὅπου

θὰ ἦσαν μεγαλειότεραι αἱ πιθανότη-
τες τῆς ἐπικοινωνίας.

Αἱ μητέρες μὲ σπαραγμὸ χωρί-
ζονται ἀπὸ τὰ παιδιὰ τους. Εἶνε τὸ
φίλτρον εἰς τὴν πρωτόγονον τοῦ
ἐκθάλωτον. Κανένα ἐνστικτὸν δὲν
γνωρίζει χαλινὸν ἐπάνω εἰς τὸν
δόσμον ἐκείνον. Ἡ γυναῖκα ποὺ

κρίνῃ μὲ τὸ κοινὸν μέτρον τὰς

πρόξεις τῶν παπυόντων.

Τὸ κράτος ὅμως; Οἱ ἄρρωστοι

ἔχουν μὲ τὸ μέρος τῶν ὁλο-

λαρρυντικῶν. Ἐκεῖνος ποὺ ἐγκλη-

ματῇ εἰς τὸ κράτος, ἔχει στὰ

χέρια του τὸ μέτρον καὶ δὲν κἀνεί

τίποτε. Δὲν ἐπαρκεῖν αἱ συμβου-

Κυλισοῦνται εἰς τοὺς δρόμους τῆς Σπιναλόγκας...

λαὶ καὶ αἱ ἀδελφαί; Ὑπάρχει ὁ ἐ-
ξαιρετικὸς ὁρσαντροφείον ἐκ-
πρωτοῦς, ὁρσαντροφείον ἀπὸ τῆς
δὲν ἐκτρέφει τὸ κακὸν εἰς τὴν ρί-
ζαν του. Κοινωνία προσηγμένη, εἰς
πολυτάμην ἐφαρμύζει τὴν στείρω-
σιν εἰς περιτωτικὴν πολὺ ἐλαφρο-
τέρας μορφῆς. Τὸ ἑλληνικὸν κρά-
τος ἀφίνει καὶ τῆς λέπρας ἀκμήν
τὴν ἀναπαράγωγόν.

Ὁ κ. ὁρσαντροφείον τῆς Ὑγιεινῆς
εἶδε ἀπὸ κοντὰ τὴν κατὰστασιν.
Εἶδε τὰ παιδιὰ τῆς Σπιναλόγκας
νὰ τρέχουν ἐμπρὸς εἰς τὰ πόδια
αὐτοῦ. Τὸ θέλημα αὐτοῦ δὲν εἶνε δυ-
σὶν νὰ τὸν ἀρρῶν ἀσυγκίνητον. Ἡ
συγκίνησις ὅμως εἰς τίποτε δὲν ὠ-
φελᾷ ἂν δὲν κινήσῃ εἰς πρόξιν ἀ-

«ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΝΕΑ», 12.9.1935, Ιστορικό Αρχείο «ΤΟ ΒΗΜΑ» & «ΤΑ ΝΕΑ»

Η επίσκεψη του υφυπουργού Υγείας ολοκληρώνεται.

«Θα σας μεταφέρω αλλού, τους λέγει ο κ. Νικολίτσας.

– Θα σας κάμω μια κοινότητα όπου να έχετε τα μαγαζιά, το καφενείο, το κουρείο σας, ένα μικρό κήπο να καλλιεργήτε.

– Αυτό θέλουμε κι εμείς, αντιφωνούν οι λεπροί.

– Ευχαριστώ για τα καλά αισθήματα που μου δείξατε. Σας δίνω την βεβαίωσι να βρω κατάλληλο μέρος όπου πεθανετε σαν άνθρωποι.

Να πεθάνουν σαν άνθρωποι. Μήπως εξήτησαν και τίποτε άλλο;»

Δεν μεταφέρθηκαν πουθενά. Έμειναν έγκλειστοι εκεί και πέθαναν σε έναν τόπο χωρίς νερό και χωρίς χώμα, που δεν ήταν αρκετό ούτε για μια αξιοπρεπή ταφή.

Είκοσι δύο χρόνια όμως μετά, το 1957, η Σπιναλόγκα έκλεισε.

Βρέθηκε η θεραπεία με τη χρήση αντιβιοτικών και όσοι ασθενείς είχαν επιζήσει θεραπεύτηκαν. Ίσως ανάμεσά σε αυτούς να ήταν το ξανθό κοριτσάκι και τα υπόλοιπα πέντε παιδιά, που συνάντησε ο Παλαιολόγος τον Σεπτέμβριο του 1935.

Πηγή: [in.gr](https://www.in.gr)